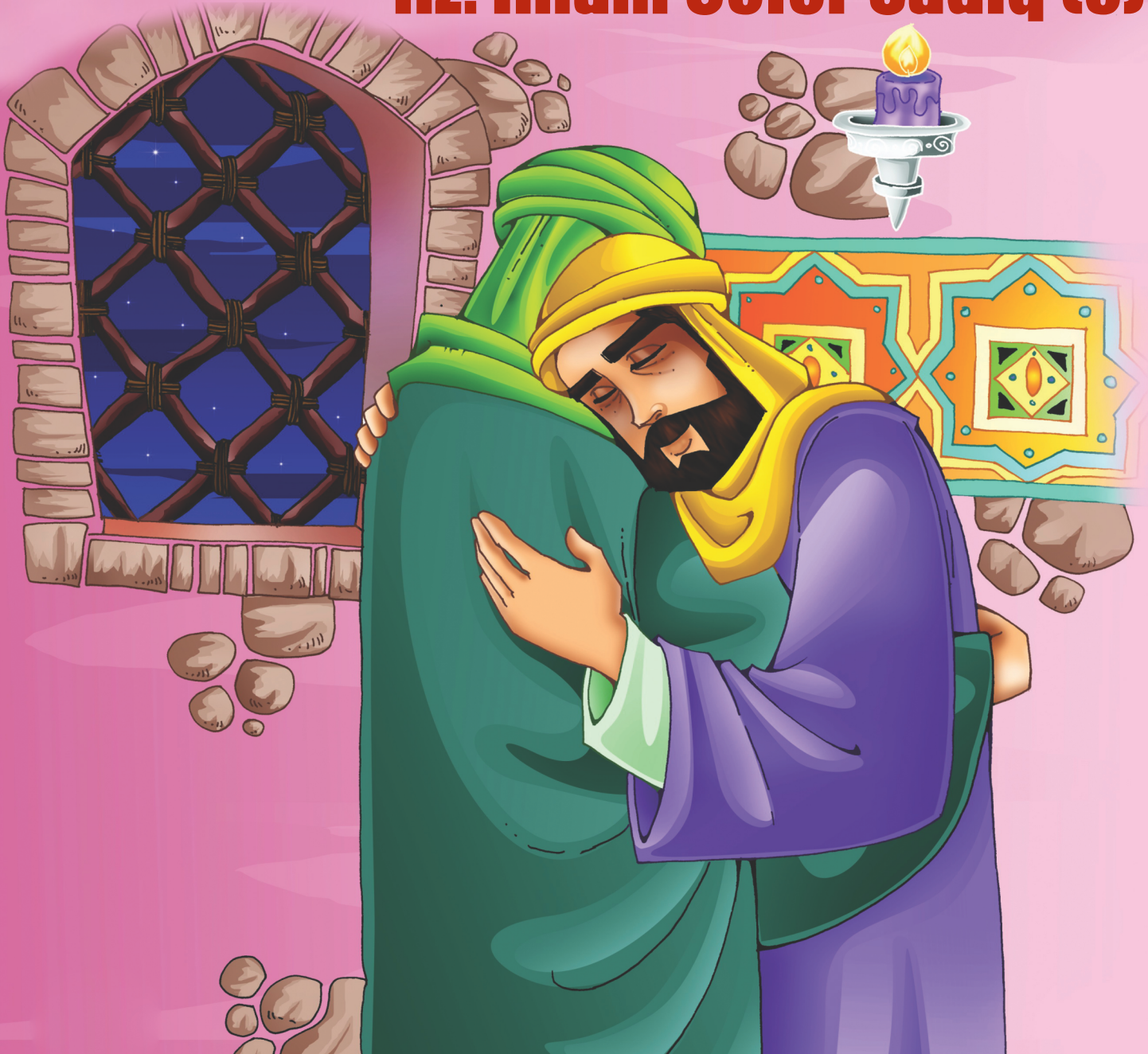

Altıncı İmamımız

Hız. İmam Cəfər Sadiq (ə)

İmam Sadiq (ə) 83-cü hicri-qəməri ilinin Rəbiül-əvvəl ayının on yeddisi Mədinə şəhərində dünyaya göz açmış və 148-ci hicri ilində, altmış beş yaşında ikən Mənsur Dəvaniqinin xilafəti dövründə şəhadətə yetmişdir. Müqəddəs məzarı Baqi qəbiristanlığında atası imam Baqirin (ə) məzarının kənarındadır. O həzrətin anası Qasim ibn Məhəmməd ibn Əbu Bəkrin qızı Fərvədir. İmam Baqir (ə) Mədinədə yaşasa da, oğlu imam Sadiq (ə) tərəf-darlarının çoxu İraqda olduğundan və ya başqa səbəblərə görə, bir müddət İraqda yaşamışdır. O həzrətin dövründə hökumət Əməvilərin əlindən çıxıb Abbasilərin əlinə keçdi.

İMAM SADIQIN (Ə) MÜASİRİ OLMUŞ XƏLİFƏLƏR

İmam Sadiq (ə) hicrətin 114-cü ilində Əməvilərin hakimiyyəti dövründə imamətə çatmış, hicrətin 132-ci ilində Əməvilər hakimiyyətinə son qoyulmuş və Abbasilər sülaləsi hakimiyyəti ələ keçirmişdir. O həzrət aşağıda adıçəkilən Əməvi xəlifələrinin müasiri olmuşdur: Hişam ibn Əbdülməlik (105-125 h.q.); Vəlid ibn Yezid ibn Əbdülməlik (125-126 h.q.); Yezid ibn Vəlid ibn Əbdülməlik (126 h.q.); İbrahim ibn Vəlid ibn Əbdülməlik (hicrətin 126-cı ilinin yetmiş gününü); Mərvan ibn Məhəmməd (Mərvani-Himar) (126-132 h.q.). Abbasilərindən isə iki xəlifənin müasiri olmuşdur; Abdullah ibn Məhəmməd Səffah

İMAM SADIQIN (Ə) ƏXLAQI VƏ ELMİ ŞƏXSİYYƏTİ

O həzrət Allah tərəfindən imamət məqamına təyin edilmişdir. Əbu Hənifə, Malik ibn Ənəs və bir qrup digər böyük ravilər imam Sadiqi (ə) öz ustad və müəllimlərindən biri olaraq qəbul etmiş və tanıtırmışlar. Malik ibn Ənəs imam Sadiqin (ə) hüzurunda uzun müddət şagirdlik edən və dərs oxuyanlardan biri kimi, o həzrətin şəxsiyyəti haqqında belə söyləyir: Bir müddət idi ki, Cəfər Sadiqin (ə) hüzuruna gedirdim. O həzrət zarafatçı idi və dodaqlarında daim təbəssüm görünürdü. Onun hüzurunda Rəsulullahın (s) adı çəkildikdə, rəngi dəyişərdi. O həzrətin evinə gedib-gəldiyim müddətdə onu həmişə namazqılan, oruçtutan və Quran oxumaqla məşğul olan halda görürdüm. O, bütün vücudu ilə Allah qorxusunu hiss edən, təqvalı və zahid alimlərdən idi...

Tarixi mənbələrdə imam Sadiqin (ə) hüzurunda elm öyrənən və hədis dinləyən kəslərin sayı dörd min nəfər qeyd edilmişdir.

Əbu Hənifə imam Sadiq (ə) haqda belə deyirdi: Mən fəqihlikdə Cəfər ibn Mühəmməddən (ə) daha üstün bir şəxs görmədim. Şübhəsiz, o, İslam ümmətində hər kəsdən daha çox biliyə malikdir.

Məşhur tarixçilərdən olan İbn Xülləkan o həzrət haqda belə yazır: O, on iki imamından biri, Rəsulullahın (s) Əhli-beytinin böyüklərindəndir və doğru danışan olduğu üçün Sadiq ləqəbi ilə məşhurdur.

İmam Sadiqdən (ə) yalnız fiqh lə əlaqədar hədislər deyil, təfsir, kəlam və əxlaq elmi haqqında da qiymətli hədislər əlimizə gəlib çatmışdır.

İMAM SADIQIN (Ə) GÖZƏL ƏXLAQINDAN NÜMUNƏLƏR

Yüksək əxlaq sahibi olan imam Sadiq (ə) Allah-Taalanın ayələrindən biridir. O həzrət öz gözəl əxlaqı ilə digər peyğəmbərlərdən fərqlənən babası Rəsuli-Əkrəmin (s) əxlaqına sahib idi. Onun gözəl əxlaq və ədəbi ilə əlaqədar bəzi nümunələrə diqqət yetirək:

1. İmam Sadiqin (ə) təvazökarlığı

Təvazökarlıq imam Sadiqin (ə) ən bariz əxlaqı idi. Təkəbbürlə mübarizəsi o həzrətin təvazökarlığına canlı bir sübutdur. O Həzrət (ə) bir kişiye Sənin qəbilənin ağası kimdir? deyə soruşduqda, o: Mənəm! deyə cavab verdi. İmam (ə) buyurdu: Əgər sən onların ağası olsaydın mənəm deməzdin.

2. İmam Sadiqin (ə) səxavəti

İmam Sadiq (ə) insanların ən səxavətli idi və var-dövlətini yoxsullara paylayardı. O həzrətin səxavətinə dair nəql olunan hədislər olduqca çoxdur. Biz isə burada onlardan bir neçə nümunə qeyd etməklə kifayətlənirik:

1. Bir gün Əşcə Sulləmi imam Sadiqin (ə) hüzuruna getmişdi. İmam (ə) xəstələnmişdi. İmam (ə) onu görcək buyurdu: Nə üçün gəlmisən?

O, bir şeir oxuyaraq dedi:

Allah hər bir halında sənə afiyət və şəfa libası geyindirsin. Sənin cismindən bu xəstəliyi çıxarsın. Necə ki, sənin boynundan diləmək zillətini götürmüşdür.

O, ikinci beytin sonuncu sətirində öz ehtiyacına işarə edirdi. Bu da onun bəyanının zərifliyi və lətafətini göstərirdi.

İmam Sadiq (ə) onun ehtiyacını başa düşüb öz qulamına buyurdu: Səndə nə qədər pul qalıb?

Qulam dedi: Dörd yüz.

İmam (ə) əmr etdi ki, pulu ona versin.

2. O həzrətin (ə) Mədinə yaxınlığında çoxlu xurma ağacı olan Ziyad zirvəsi adlanan bir ərazisi var idi. İmam (ə) əmr edərki ki, xurma yetişəndə adamların bağa daxil olub xurma yeməsi üçün bir qarçı açsınlar. O Həzrət (ə) qocalıq və xəstəlik üzündən bağa gələ bilməyən qonşulara xurma verilməsini əmr edərki. Qalan xurmaları Mədinəyə aparıb çoxunu yoxsullara, zəiflərə və ehtiyacı olanlara verilməsini tapşırırdı. Həmin bağın gəliri dörd min dinar olardı. Onun da üç minini paylayar və qalan min dinarı isə özünə götürərki.

Həqiqətən, kərəm və səxavət o həzrətin zati səciyyələrindən idi. O həzrət var-dövlətə yoxsulları yedizdirmək və geyindirmək vasitəsi kimi baxır və bunu başqa cür dəyərləndirmirdi.

3. İmam Sadiqin (ə) gizli verdiyi sədəqələr

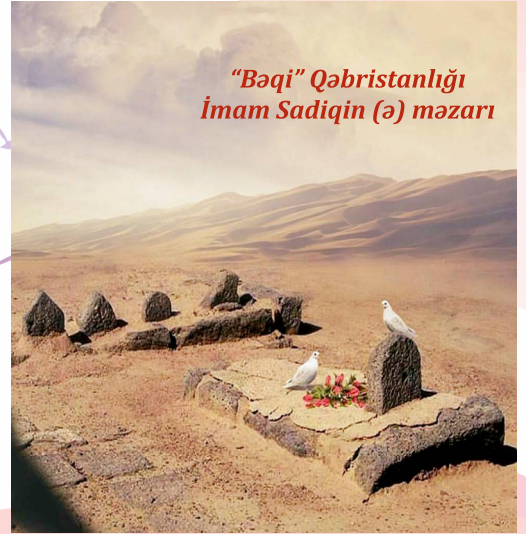
Gizli və gecə ikən sədəqə vermək və Əhli-beyt imamlarının (ə) üsullarından biri idi. Çünki bu işdə heç bir dünya məqsədi güdülmür və yalnız Allah-Taalaya görə görülən əməl sayılır. Məsum imamların (ə) hər biri yoxsullara kömək etsələr də, onlar imamları tanımazdılar.

İmam Sadiq (ə) də Mədinə yoxsullarına yardım edər, amma onlar İmamı (ə) tanımazdılar. O həzrət (ə) əbədiyyətə qovuşduqdan sonra yoxsulların yardımını kəsildikdə, yoxsullar başa düşərdilər ki, onlara yardım edən imam Sadiq (ə) imiş.

İsmayıl ibn Cabir imam Cəfər Sadiqin (ə) gizli yardımları haqda belə nəql etmişdir: İmam Sadiq (ə) bir kisədə əlli dinar pul mənə verib buyurdu: Bu pulu Bəni-Haşimdən olan fılankəsə ver və mənəim tərəfindən verildiyini demə. Mən pulu həmin şəxsə verəndə soruşdu ki, bu pulu kim göndərib?

Dedim: Bunu sənə verən şəxs istəmir ki, onu tanıyasan.

Həmin şəxs dedi: O şəxs hər dəfə mənə bu qədər pul göndərir, lakin Cəfər Sadiq varlı ola-ola, bir dirhəm də mənə vermir.

İMAM SADIQIN (Ə) ƏXLAQI, ELMI-FIQHI ŞƏXSİYYƏTİ

İmam Sadiq (ə) Allah tərəfindən imamət məqamına təyin edilmişdir və belə bir inanc tərzinin yaranmasına səbəb olan məsələ o həzrətin imamətə xas olan şərtlərə sahib olmasıdır. İmam Sadiq (ə) əhli-sünnə arasında da böyük elmi şəxsiyyət kimi tanınır. Əbu Hənifə və Malik ibn Ənəs kimi əhli-sünnə alimləri və öndərləri imam Sadiqi (ə) öz ustad və müəllimlərindən biri olaraq qəbul etmiş və tanıtdırmışlar. Maliki məzhəbinin təsisçisi və imamı Malik ibn Ənəs imam Sadiqin (ə) hüzurunda uzun müddət şagirdlik edənlərdən biri kimi, o həzrətin şəxsiyyətini belə vəsf edir: Bir müddət idi ki, Cəfər Sadiqin (ə) hüzuruna gedirdim. O həzrət zarafatçı idi və dodaqlarında daim təbəssüm görünürdü. O həzrətin evinə gedib-gəldiyim müddətdə onu həmişə namazqılan, oruçtutan və Quran oxumaqla məşğul olan halda görürdüm. O, bütün vücudu ilə Allah qorxusunu hiss edən, təqvalı və zahid alimlərdən idi...

Əbu Hənifə də imam Sadiq (ə) haqda belə deyirdi: Mən fəqihlikdə Cəfər ibn Muhəmməddən (ə) daha üstün bir şəxs görmədim. Şübhəsiz, o, İslam ümmətində hər kəsdən daha çox biliyə malikdir.

Üçüncü əsrin məşhur alimlərindən olan Cahiz imam Sadiqin (ə) haqqında belə söyləyir: Cəfər ibn Muhəmməd (ə) elə bir şəxsiyyətdir ki, elmi və fiqhi bütün dünyanı tutmuşdur. Əbu Hənifə və Süfyan Surinin onun şagirdlərindən olduqları deyilir. Onların o həzrətin şagirdlərindən olması onun elmi əzəmətinin sübutuna kifayətdir.

Məşhur Miləl və Nihəl kitabının müəllifi Şəhristani imam Sadiqin (ə) elmi və əxlaqi şəxsiyyəti haqqında belə yazır: O, dini məsələlərdə sonsuz elmə, hikmətdə kamil ədəbə, dünya və onun bərbəzəyi qarşısında isə güclü zöhd və təqvasa sahib, nəfsin istəklərindən uzaq bir şəxs idi.

Tarixi mənbələrdə imam Sadiqin (ə) hüzurunda elm öyrənən və hədis dinləyən kəslərin sayı dörd min nəfər qeyd edilmişdir.

Bir sözlə, imam Sadiq (ə) öz dövründə xüsusilə, cəmiyyətin alim və mütəfəkkirləri təbəqəsinin nəzarində heyrləndirici bir əzəmətə sahib idi. Əbu Zöhrə bu barədə belə yazır: İslam alimləri o qədər fikirayrılıqlarına və məktəblərinin müxtəlifliyinə baxmayaraq, imam Sadiqdən (ə) və onun elmi məqamından başqa, kiminsə haqqında yekdil fikirdə olmamışlar.

Böyük din alimi Şeyx Müfid o həzrət haqda yazır: İslam alimlərinin o həzrətdən nəql etdikləri hədislərin sayı qədər digər imamlardan nəql etməmişlər.

İmam Sadiqdən (ə) nəql olunan İslam maarifi və hədislərin həcmi böyük olduğundan şiə məzhəbi Cəfəri məzhəbi adı ilə o həzrətə mənsubdur. O həzrətin hədislərinin çoxluğu iki

İMAM SADIQDAN (Ə) HƏDİSLƏR

səbəbdən qaynaqlanırdı:

Birinci səbəb odur ki, imam Sadiq (ə) digər imamlardan çox yaşamış və altmış beş yaşı ilə Əhli-beyt imamlarının ən yaşlısı sayılır (hicri-qəməri təqviminə görə 83-148). İkinci səbəb isə birinci səbəbdən daha önəmlidir, o da imam Sadiqin (ə) yaşadığı dövrə hakim xüsusi şəraitdir. O həzrətin imamət dönəmi Əməvilər hakimiyyətinin süqutuna, qüdrət və hakimiyyətin Əməvilər sülaləsindən Abbasilər sülaləsinə keçməsi və Abbasilər hakimiyyətinin başlanğıcına təsadüf edirdi. O həzrət bu fürsətdən və siyasi qüdrətin zəifliyi və boşluğundan səmərəli istifadə etmiş, dini maarifin təbliği və nəşri ilə məşğul olmuşdur. Elə o həzrətin dönəmində bizim məzhəb kəlam, əxlaq, fiqh və digər elmi sahələrdə müstəqil hüviyyətə sahib oldu. Deyə bilərik ki, imam Sadiqin (ə) elmi-mədəni cihadının əhəmiyyət və təsiri şəhidlər sərvəri imam Hüseyinin (ə) qanlı Aşura qiyamından az deyildir.

*. *“Bu beşliyə sahib olmayan kəs həyatından ləzzət almaz; sağlamlıq, əmin-amanlıq, zənginlik, qənaət və uyğun həmdəm.”*

*. *“Möminin hörməti Kəbənin hörmətindən böyükdür.”*

*. *“Həqiqətən, elm həqiqi möminin dostu, səbir onun vəziri, əql onun dəstəsinin əmiri, mülayim rəftar onun qardaşı və xeyirxahlıq isə atasıdır.”*

*. *“Möminlərə islah edilməsinə gücü çatmayacaq günah məclislərində iştirak etmək yaraşmaz.”*

*. *“Ataların oğullarına verdiyi ən yaxşı irs mal-dövlət yox, tərbiyədir; çünki mal-dövlət qurtarır, tərbiyə isə qalır.”*

*. *“Övladın ata üzərində üç haqqı var: ona yaxşı ana seçməli, yaxşı ad qoymalı, ciddi tərbiyə etməlidir.”*

*. *“Ey müsəlmanlar, bizə zinət olun və bizi xar etməyin! Camaatla gözəl danışın, dilinizi qoruyun və onları da bihadə və pis danışılardan çəkindirin.”*

*. *“Ey Müfəzzəl, əhlibeytsevərlərə de ki, bizi (camaata) haram-lardan uzaqlaşmaq, günahlardan çəkinmək və Allahın razılığına tabe olmaqla tanıtıdırın. Əgər belə etsəniz, o vaxt camaat özü bizə tərəftələsəcək.”*

*. *“Camaatı dilinizlə deyil, əməllərinizlə (dinə) dəvət edin ki, onlar da sizi pərhezkar, (əməl və ibadətdə) çalışqan, namazqılan və xeyirxah görsünlər. Çünki (ən yaxşı) carçı elə budur.”*

*. *“Bizi gözdən salan əməllərdən çəkinin ki, pis övlada görə atası danlanır. Qəlbinizi tapşırduğunuz şəxsə (imama) zinət olun və onu xar etməyin.”*